

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА
МОГИЛИ

Михайлова Юлія Володимирівна

УДК 340.1(4-6ЄС):340.116(477)

**«ПРАВОВА ПРИРОДА ЄС: ВПЛИВ НА УКРАЇНСЬКУ ПРАВОВУ
СИСТЕМУ»**

АВТОРЕФЕРАТ

роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

спеціальність 081 «Право»

освітня програма «Право»

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент (б.в.з.) Панченко С.С.

Рецензент:

д.ю.н., доцент Коваль А.А.

Миколаїв – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Для України, яка проголосила свою незалежність і стала на шлях демократичних перетворень і побудови правового, ринковоорієнтованого суспільства, вивчення діяльності та правової системи Європейського Союзу має дуже важливе значення, оскільки європейський вектор зовнішньої політики України, особливо співробітництво з Європейським Союзом, є одним з пріоритетних способів зміцнення позицій країни у світовій системі міжнародних відносин, засобом реалізації національних інтересів, побудови розвинутої, міцної як правової, так і демократичної держави. Аналіз природи права Європейського Союзу та особливо його джерел, частину яких Україна має зобов'язання імплементувати відповідно до Угоди про асоціацію, нашою думкою, що така імплементация відрізняється від аналогічного процесу в державах-членах Європейського Союзу. Це, перш за все, викликано тим фактом, що для України не працюють принципи та механізми, що діють в ЄС, і застосовуються для держав-членів. Україна також не має чіткої перспективи членства в ЄС, що повною мірою не дає можливості застосовувати підходи, які використовувались державами кандидатами на вступ до ЄС. Основні проблеми та труднощі, які виникають у зв'язку з імплементациєю законодавства ЄС у сфері правової системи в Україні обумовлені тим, що такі проблеми впливають, перш за все, з правової природи європейського законодавства, інституційних особливостей, відсутності необхідних механізмів контролю за дотриманням європейського законодавства в Україні, технічних причин. Тим не менше, такий поділ має умовний характер, адже причини тих чи інших викликів часто накладаються.

Ступінь дослідженості теми. Питанням впливу права ЄС на українську правову систему приділялась значна увага в роботах О. Андрійчук, А.О. Вакуленко, І. Грицяка, П.А. Калініченко, А. Капустіна, А. Колодій, О. Москаленко, Н.М. Оніщенко, В.Ф. Опришко, О.В. Петришиної, О.Ф. Скакун, О.В. Стрельцової, А. Фастовець, В. Фесенко, В.В. Форманюк, М.Г. Хаустової, Ю.М. Юмашевого, О. Юхимюк, І. Яворської, І.В. Яковюк та багатьох інших

учених. Незважаючи на те, що в сучасній правовій науці існує досить багато праць, присвячених даній проблематиці, однак, слід відмітити, що наявні дослідження мають фрагментарний характер, тобто в тій чи іншій частині торкаються того чи іншого питання даної теми. Зазначене вище стало підставою для вибору теми даної дипломної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою цієї роботи є визначення особливостей правової системи ЄС, її впливу на систему законодавства і права нашої держави. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- дослідити сутність правової системи Європейського Союзу;
- розкрити принципи права Європейського Союзу в системі права ЄС;
- охарактеризувати джерела права Європейського Союзу: загальний огляд та класифікація;
- дослідити еволюцію правових засад співробітництва України з Європейським Союзом;
- охарактеризувати сучасний стан адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: окремі загальнотеоретичні аспекти;
- окреслити Європейський принцип правової визначеності в праві України;
- сформулювати проблеми та перспективи розвитку правовідносин між Україною та Європейським Союзом.

Об'єкт дослідження є право Європейського Союзу та його вплив на правову систему України.

Предмет дослідження є основні напрямки впливу права ЄС на національну правову систему під впливом інтеграційних процесів між Україною та ЄС.

Методи дослідження визначаються специфікою роботи та поставленими завданнями. Методологічною основою роботи стало комплексне використання сукупності універсальних, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, а саме метод аналізу та синтезу, історико-порівняльний метод, метод вивчення та узагальнення відомостей, метод класифікації були використанні для написання підрозділів 1.1., 1.2., 1.3. дипломної роботи, які дозволили розкрити

поняття і статус правової системи Європейського Союзу, загальний огляд та класифікацію джерел права Європейського Союзу та принципи права Європейського Союзу в системі права ЄС; історичний метод, емпіричні методи дослідження, метод класифікації, спеціально-юридичний метод використовувались в підрозділах 2.1., 2.2. дипломної роботи для розкриття питання щодо еволюції правових засад співробітництва України з Європейським Союзом та сучасного стану адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу; порівняльно-правовий метод, гіпотетичний метод та метод системного аналізу використані при написанні підрозділів 3.1., 3.2. дипломної роботи при вивченні європейського принципу правової визначеності в праві України та розкриття проблем та перспективи розвитку правовідносин між Україною та Європейським Союзом. Названі методи дослідження використовувалися у роботі у взаємозв'язку і взаємозалежності, що забезпечило всебічність, повноту й об'єктивність отриманих наукових результатів.

Апробація результатів дипломної роботи. Деякі положення дипломної роботи доповідались і обговорювались на III Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку сучасної науки та освіти» на тему: «Європейський принцип правової визначеності в праві України»; на XXIII Всеукраїнській науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2020: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» на тему: «Розвиток національного законодавства у напрямі його зближення із законодавством ЄС».

Структура роботи зумовлена метою, задачами, предметом, об'єктом та методами дослідження і включає вступ, три розділи, які об'єднують сім підрозділів, висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи – 111 сторінок, з них список використаних джерел - 158 найменувань на 16 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* подано загальну характеристику досліджуваної теми, обґрунтовано актуальність дипломної роботи, сформульовано мету, завдання досліджень, подано ступінь дослідження теми, структуру та обсяг роботи.

У *Розділі 1 «Загальна характеристика та суть права Європейського Союзу»* досліджується правова система Європейського Союзу, її поняття і статус, зокрема, проаналізовано джерела права Європейського Союзу, їх загальний огляд та класифікація, визначено принципи права Європейського Союзу в системі права ЄС. У *підрозділі 1.1. «Правова система Європейського Союзу: поняття та особливості»* на основі аналізу праць зарубіжних та вітчизняних дослідників, міжнародно-правових актів та вітчизняного законодавства систематизовано наукові підходи до розуміння сутності правової системи ЄС. Аналіз літературних джерел дозволяє зробити висновок про те що, правова система за своєю юридичною природою становить особливу, третю систему права, яка відмінна від міжнародного та національного права. Право Європейського Союзу має пріоритет над національним законодавством держав-членів ЄС, норми права ЄС є нормами прямої дії у внутрішніх правопорядках країн-членів Європейського союзу. Існуючи в рамках меж дії різних правових комплексів і правових режимів у рамках міждержавних відносин, правова система ЄС увібрала в себе найпрогресивніші здобутки та правові традиції європейських держав, що є однією з визначальних умов у процесі творення норм права в рамках ЄС. У *підрозділі 1.2. «Джерела права Європейського Союзу: загальний огляд та класифікація»* з урахуванням особливостей побудови правової системи Європейського Союзу, вказаний широкий підхід щодо кола джерел права ЄС та висвітлено різні підходи до їх класифікації. Відповідно сучасній юридичній практиці, нами було запропоновано наступну класифікацію джерел права ЄС, яка включає в себе дві групи актів: 1) Акти вторинного права. 2) Акти первинного права, які в свою чергу діляться на сім категорій. У *підрозділі 1.3. «Принципи права Європейського Союзу в системі права ЄС»* присвячений аналізу спектру поглядів щодо

визначення конкретного переліку і змісту принципів, які діють в ЄС, який є досить широким. На сучасному етапі одну із найбільш повних класифікацій принципів були вироблені практикою Суду шляхом тлумачення установчих документів інституції. Він поділяє принципи на дві групи як функціональні та загальні. До функціональних принципів відносяться: принцип верховенства права ЄС; принцип прямої дії права ЄС. До загальних принципів права ЄС належать: принцип охорони прав і свобод особистості; принцип правової визначеності; принцип пропорційності; принцип недискримінації; принцип субсидіарності; а також низка процесуальних принципів.

Розділ 2 «Розвиток національного законодавства у напрямі його зближення із законодавством Європейського Союзу» присвячено аналізу еволюції правових засад співробітництва України з Європейським Союзом та окремих загальнотеоретичних аспектів сучасного стану адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. У підрозділі 2.1. «Еволюція правових засад співробітництва України з Європейським Союзом» висвітлено окремі етапи процесу розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом, які умовно можна поділити на: I етап – 1991-1999 роки, II етап – 2000-2013 роки, III етап – 2014 рік по теперішній час. У підрозділі 2.2. «Сучасний стан адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: окремі загальнотеоретичні аспекти» аналізується розробка та формування в державі належної моделі, здатної забезпечити ефективне застосування адаптованого законодавства, зміцнити демократичні, політичні, громадянські інститути, гарантуючи верховенство права, захист прав і свобод людини. У цілому підготовча стадія для країни, що бажає набути членство в ЄС, включає набагато більший комплекс завдань, аніж звичайна адаптація відповідних норм законодавства.

У **Розділ 3 «Шляхи удосконалення українського законодавства у відповідності до стандартів Європейського Союзу»**. Досліджується європейський принцип правової визначеності в праві України. Зокрема, в роботі проаналізовано та охарактеризовано проблеми та перспективи розвитку

правовідносин між Україною та Європейським Союзом. У підрозділі 3.1. «Європейський принцип правової визначеності в праві України» висвітлено наукові підходи до розуміння сутності «принципу правової визначеності» та присвячений аналізу ефективності та результативності застосування європейського принципу правової визначеності в праві України. Аналіз літературних джерел дозволяє зробити висновок про те що, дотримання вимог принципу правової визначеності, а саме вимоги до нормативно-правових актів і вимоги до їхнього застосування, наблизить українське законодавство до європейських правових стандартів, сприятиме вдосконаленню механізмів правотворчості й право реалізації, слугуватиме додатковою гарантією захищеності людини від свавілля державної влади. У підрозділі 3.2. «Проблеми та перспективи розвитку правовідносин між Україною та Європейським Союзом» проведений аналіз низки певних перешкод, які виникають в Україні на шляху наближення до правової системи Європейського Союзу, які є актуальними на сьогоднішній день, а саме: питання, що стосуються судової реформи; проблеми щодо зростання тарифів; проблеми корупції; правоохоронних органів (НАБУ, НАЗК, ДБР, антикорупційний суд), питання, що виникло на сьогоднішній день з Конституційним Судом; питання децентралізації тощо. Та було запропоновано способи та пропозиції їх вирішення.

ВИСНОВКИ

Таким чином, під час написання дипломної роботи у повному обсязі було виконано завдання та у такий спосіб досягнуто поставленої мети. Наводимо нижче основні здобутки дипломної роботи.

1.1. Наявність діаметрально різних поглядів щодо правової природи ЄС обумовлюють складність формулювання поняття права Європейського Союзу. Під європейським правом у широкому сенсі розуміється правове регулювання відносин у Європі, що охоплюють організацію й діяльність практично всіх європейські міжнародні організації, всю сукупність економічних, соціальних,

політичних, наукових і культурних відносин. У цьому змісті європейське право є регіональним правом, складовою частиною міжнародного права в цілому. Європейське право у вузькому сенсі – це право Європейських Співтовариств, доповнене в певній мірі правовим регулюванням усього Європейського Союзу (ЄС). Правова система за своєю юридичною природою становить особливу, третю систему права, яка відмінна від міжнародного та національного права. Як одна з найбільш динамічних правових систем сучасності, правова система Європейського Союзу перебуває у постійному розвитку.

1.2. Система джерел європейського права відрізняється значною своєрідністю. Традиційно в правовій доктрині під джерелами права розуміються форми його вираження. Виділяють три головних різновиди джерел права: нормативно-правові акти, звичаї, судові прецеденти. Така класифікація джерел цілком застосовна і до європейського права. Однак останнє має безсумнівну специфіку, породжену особливостями його формування і функціонування. Право Євросоюзу за своєю структурою поділяється на первинне та вторинне. До первинного права ЄС належать норми міжнародних договорів, які становлять правову основу для функціонування всіх складових елементів, що формують Євросоюз. Первинне право ЄС створює правові засади для ухвалення законодавчих та інших правових актів Союзу. Вторинне право ЄС являє собою більш складну підсистему норм. До нього відносять норми, які закріплені в актах органів Союзу, а також у міжнародних угодах, що уклали між собою європейські співтовариства та інші суб'єкти міжнародного права. Вторинне право не повинно суперечити первинному, яке є основою правопорядку ЄС.

1.3. Довгоочікуване підписання та ратифікація Україною і країнами-членами Європейського Союзу договору про асоціацію, а також залучення в перспективі України як країни-учасниці безперечно має супроводжуватися значними змінами в нашому національному законодавстві. Забезпечення ефективного співробітництва і взаємодії України з Євросоюзом та поступове входження до європейського політичного, економічного і правового простору можливе лише за умов наближення джерел вітчизняного права до правових

принципів і стандартів, які діють у рамках європейських інтеграційних об'єднань. Здійснення конкретних заходів у цьому напрямку вимагало ґрунтовного та поглибленого вивчення принципів права Євросоюзу для пошуку шляхів адаптації вітчизняної нормативно-правової бази до цих основоположних ідей. Принципи права Європейського Союзу зафіксовані в установчих договорах, а також у рішеннях Європейського Суду. Саме останньому належить вирішальна роль у розробці детальної класифікації принципів права ЄС. Суд сформулював і закріпив у своїх рішеннях систему основних початків, на якій повинна функціонувати й розвиватися правова система ЄС – принципи права Європейського Співтовариства.

2.1. Процес розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом умовно можна поділити на декілька етапів: I етап – 1991-1999 роки, II етап – 2000-2013 роки, III етап – 2014 рік по теперішній час. Перший етап характеризується обранням Україною європейського шляху розвитку, налагодженням відносин з ЄС, тобто фактично закладанням фундаменту для подальших дій щодо української євроінтеграції.

Другий етап грає важливу роль у розвитку відносин між Україною та ЄС, адже він характеризується активними діями України щодо набуття членства: було запроваджено інститут Уповноваженого України з питань європейської інтеграції, утворено Державну раду з питань європейської і євроатлантичної інтеграції, затверджено план дій Україна – ЄС (Брюссель, 2005 року); покладено початок створенню засадничої бази для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі, реалізації заходів у рамках Плану дій «Україна – ЄС», адаптації у взаємодії з Верховною Радою законодавства України до законодавства ЄС, підготовки висококваліфікованих кадрів для роботи на євроінтеграційному напрямі; Україна почала брати участь у заходах в рамках «Програми партнерство заради миру» та Ради євроатлантичного партнерства. І, як результат, на Київському саміті Україна – ЄС (вересень, 2007 року) сторонами було відзначено великий прогрес, досягнутий у виконанні Плану дій Україна – ЄС, а також було

підтримано наміри України щодо отримання статусу спостерігача в рамках Договору про Енергетичне Співтовариство.

З часу настання третього етапу діє рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України». Також відбулася ратифікація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною та було прийнято Розпорядження «Про схвалення рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС» (№ 207). Станом на 22 квітня 2015 року уряд ухвалив 33 розпорядження про схвалення 129 планів імплементації 179 актів законодавства ЄС. Цей етап триває й донині.

2.2. Питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу постало перед нашою державою після підписання 14 червня 1994 року Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (УПС). Невдовзі після того, як 1998 року ця рамкова угода набрала чинності, Україна почала створювати інституційний механізм адаптації та формувати нормативно-правову базу для послідовної та ефективної реалізації цього важливого вектора правової реформи. Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що загалом Україна вже сформувала стратегічне бачення, інституційний механізм та нормативно-правову базу адаптації. Основними інструментами в цій сфері безумовно мають стати Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та Плани-графіки адаптації у пріоритетних сферах. Програма визначає мету, основні терміни, інституціональний механізм адаптації, а також засади її фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення, Плани-графіки – алгоритм взаємодії з Європейським Союзом, конкретні цілі та заходи, які здійснюватимуться впродовж року. Щорічні плани заходів з виконання Програми мають, на підставі закріпленого в Програмі інституційного механізму, конкретизувати строки та визначати конкретних виконавців передбачених Планами-графіками заходів.

3.1. Проведене дослідження свідчить про те, що принцип правової визначеності є одним з основних принципів європейського права і часто використовується у практиці Суду ЄС та Європейського суду з прав людини, є спільним для правопорядків держав-членів ЄС і набуває поширення у праві України. Принцип правової визначеності втілюється в Україні доволі послідовно. У статусі загального принципу права він має сприйматися і національною правовою системою. Дотримання вимог принципу правової визначеності наблизить українське законодавство до європейських правових стандартів, сприятиме вдосконаленню механізмів правотворчості й правореалізації, слугуватиме додатковою гарантією захищеності людини від свавілля державної влади.

3.2. На сьогоднішній день для України вступ до ЄС залишається метою, задля досягнення якої здійснюється активна діяльність в політичній, правовій, економічній та інших сферах. На жаль, довготривала політична криза в нашій державі, наряду з досить тяжким економічним станом створює значні перепони на євроінтеграційному шляху України. Крім того, існує низка інших факторів, а саме: питання, що стосуються судової реформи; проблеми щодо зростання тарифів; проблеми корупції; правоохоронних органів (НАБУ, НАЗК, ДБР, антикорупційний суд), питання, що виникло на сьогоднішній день з Конституційним Судом; питання децентралізації тощо.

В Україні традиційно є низка реформ, які десятиліттями залишаються актуальними та загалом нагадують відому тезу про ремонт будинку, який абсолютно не можна закінчити. Судова реформа – один з таких вітчизняних довгобудів. Такий підхід навряд чи можна назвати оптимальним, тому, хоча досконалості і немає меж, завдання нашої влади – провести ключові зміни у законодавстві якомога швидше, щоб надати можливість судам перейти у режим стабільної роботи. Ключові законодавчі зміни у роботі судів було б доцільно імплементувати в три етапи. Метою першого етапу повинно бути запуск добору на вакантні місця суддів та виконання рішень Конституційного Суду України. На другому етапі потрібно вдосконалити процедуру добору членів Вищої ради

правосуддя та її роботи. Третій етап потрібно присвятити проблематиці єдності судової практики.

Що стосується питання щодо зростання тарифів, то вважаємо доцільним впровадження державної стратегії оптимізації тарифів на ЖКП за рахунок демонополізації енергетичних ринків, а також усунути корупційну складову в тарифоутворенні.

А ось корупцію, на наш погляд, можливо подолати лише трьома способами, так як для нашого несформованого громадянського суспільства і менталітету інших способів не існує. 1) Шляхом революції: викоринити тих, хто корупцію створює і розвиває. Всім відомо, що коли знищують головного, то, ті хто під ним підкоряються і розбігаються. 2) Шляхом еволюції: в такий метод просто потрібно чекати і розвивати культуру (громадянське суспільство) серед населення, щоб майбутні покоління не знали, що таке корупція. Цей метод є пасивним і потребує багато часу, щоб виправити становище. 3) Третій шлях – підкорення: забезпечити осіб, які займають державні посади всім необхідним (в розумній кількості).

Справа дійде до кінця, лише якщо побудувати ефективну роботу на кожному з етапів шляху, а також чесні та незалежні органи, що будуть її виконувати. Тому антикорупційна реформа в Україні втілювалася шляхом створення нових спеціалізованих органів, кожен зі своєю специфікою і спектром завдань. Концепція боротьби з корупцією через створення нових незалежних органів виглядає чудовою у теорії, проте на практиці у справу втручається політична культура та людський фактор. З початком президентства В. Зеленського антикорупційні органи потрапили у низку скандалів. Один із яскравих прикладів можна навести ситуацію, яка склалася на сьогоднішній день, про суперечливе рішення Конституційного суду щодо електронних декларацій. У цьому випадку важливим є удосконалення роботи правоохоронних органів таких як: НАБУ, НАЗК, ДБР, антикорупційний суд та подолання наслідків рішення Конституційного суду, який скасував низку антикорупційних норм.

Але найважливіше питання, яке було нами виділено – це питання децентралізації. Важливими актами у створенні правової основи для

децентралізації влади стали Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації». Вагомим кроком на цьому шляху стало прийняття Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». Наведена Концепція здійснюється двома етапами: першим етапом, який було проведено у 2014-2019 роках та на другому етапі реалізація якого планується протягом 2020-2021 років. Крім виконання основних завдань другого (нового) етапу децентралізації та прийняття ще ряду важливих законів, необхідно визначити оптимальний розподіл повноважень між гілками влади для максимально ефективної роботи органів місцевого самоврядування щодо соціально-економічного розвитку територій. Місцеві та регіональні органи влади мають бути залучені в процес прийняття рішень як рівноправний партнер для досягнення консенсусу і забезпечення якісного рівня життя їх жителів. Для того, щоб ці кроки країною були пройдені, має бути відповідне забезпечення правової системи держави: законодавче, організаційне та суспільне.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Михайлова Ю. В. Розвиток національного законодавства у напрямі його зближення із законодавством ЄС. Могілянські читання – 2020: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти: ХХІІІ Всеукр. наук.-методична конференція: тези доповідей, листопад 2020р., Миколаїв: Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2020. С.
2. Михайлова Ю.В. Європейський принцип правової визначеності в праві України. Актуальні питання розвитку сучасної науки та освіти: матеріали ІІІ міжн. наук.-практ. конф., м. Львів, 16-17 січня 2021р. Львів. 2021. С.

АНОТАЦІЯ

Михайлова Ю. Правова природа ЄС: вплив на українську правову систему – робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 081 «Право» – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021.

У дипломній роботі досліджено й аналізуються думки відомих науковців, основоположників міжнародного права, конституційного права, теорії управління, юристів про проблеми правової природи права Європейського Союзу та його впливу на українську правову систему. Визначається правова система, джерела та принципи права Європейського Союзу, розглядається еволюція правових засад співробітництва України з Європейським Союзом, й аналізується сучасний стан адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, досліджується яку роль відіграє європейський принцип правової визначеності в праві України, а також проблеми та перспективи розвитку правовідносин між Україною та Європейським Союзом.

Ключові слова: «правова система», «право», «правовідносини», «правові засади», «адаптація», «національне законодавство», «співробітництво».

SUMMARY

Mykhailova Yu. Legal nature of the EU: influence on the Ukrainian legal system – work on obtaining the educational degree «Master» in the specialty 081 «Law» –Petro Mohyla Black Sea National University , Mykolaiv, 2021.

The thesis examines and analyzes the views of famous scholars, founders of international law, constitutional law, management theory, lawyers on the problems of the legal nature of European Union law and its impact on the Ukrainian legal system. The legal system, sources and principles of European Union law are determined, the evolution of legal bases of Ukraine's cooperation with the European Union is considered, and the current state of adaptation of Ukrainian legislation to European

Union legislation is analyzed, the role of the European principle of legal certainty in the law of Ukraine, as well as the problems and prospects for the development of legal relations between Ukraine and the European Union are studied.

Key words: «legal system», «law», «legal relations», «legal principles», «adaptation», «national legislation», «cooperation».